

Baloldalon: a Döbrentei-utca 15. számú házon van Budapest két legrégebb emléktáblája. Jobboldalon: az Apród-utca 10. számú ház; itt élt és halt meg Virág Benedek.

Két nevezetes épület áll még Tabán megmaradt részén.

Lebontják-e Virág Benedek lakóházát? — Az „árvizek háza”. — Ujabb kisajátítási tervek a meghagyott házsorok lebontására.

„Sokszor megállok most, hol ő lakott réa
... mi maradt belőle?
Egy kis küszöb s egy villamos megálló.”
Kosztolányi Dezső.

A régenyes Tabán eltűnt. Az ódon, törpe, szutykos házakat lebontották és mégis maradt valami a régi városrészből, ami még őrzi itt Buda múltját, a Rácváros romantikáját. Egy kiugró dombra épült, öreg egyemeletes házikó mingyárt a Szebeny Antal-tér sarkán, a villamosmegálló közelében: Apród-utca 10. Száz évnél régebben halt meg a nagy költő, aki itt élte öreg napjait e házban és emléktábla is fél-évszázadnál régebben jelöli meg az épületet. Még megmaradt Tabán egy házcsoportja az Attila-utca, a Döbrentei-utca és Döbrentei-tér szögében és ezen a kis területen még egy nevezetes ház áll. Ennek falán nem is egy, hanem két márványtábla látható. Igaz, mindkettő csak hajdani árvizekről beszél, de ezek az árvízjelző felírások a legrégebb emléktáblák Budapesten. E két tabáni ház művelődéstörténeti emlék és a rajtuk csüngő szeretet aggódva kérdezi: mi lesz a sorsuk? Lebontják-e majd a két nevezetes tabáni házat is?

Ujabb bontási tervek.

Az eredeti hivatalos álláspont szerint — mint a Pesti Hírlap munkatársa értesül — ezek az épületek már kívül esnek azon a területen, amelynek házlebontásait a főváros elrendelte. Néhány hónapja, amikor az Apród-utcai ház szomszédságában és a Döbrentei-tér meg a Döbrentei-utca sarkán lebontották az ott lévő régi, rozoga háztömböt, sokat tanakodtak, mit tegyenek ennek a területnek az épületeivel. Még nincs olyan határozat, amely elrendelné e házak lebontását, de a főváros újabb kisajátítási terveket dolgoztat ki és ha egy-egy ház eladásra kerül, igyekezik megszerezni. Még nincs döntés abban a tekintetben, hogy ez az egész terület Tabán sorsára jut-e, de valószínű, hogy a főváros itt is folytatja, illetve befejezi a városrendezési célból eddig végzett házlebontásokat. Anyagi eszközök híján ennek a tervnek megvalósítása egyelőre még nem időszerű. A főváros a történeti emlékü házakat ugyan igyekezik kímélni, de e két ház megmaradása bizonytalan. Bár a Műemlékek Országos Bizottsága mindkettőt a műemlékek sorában tartja nyilván, sorsuk a városrész rendezésétől és a terület beépítésének körülményeitől függ. Majd ha beépítik a lebontott Tabán helyét, kiderül, maradhat-e helyén az Apród-utcai ház.

Szellemidézés Virág Benedek portáján.

Meddig állhat még helyén az irodalomtörténetek rajzaiban megörökített többszázéves ház, amelyről költők verset írtak. Ki tudja? — a városrendezés egykor elhordatta az uttőrg magyar színészek első hajlékának köveit, Virág Benedek háza sem remél-

het több kíméletet. Ám most még itt áll a régi Buda és a magyar irodalom történetének egyik darabja: most még megállunk melázza előtte, sőt bekopogtatunk a szobába, hogy idézzük szellemét.

Egyemeletes kopott házikó, amelynek kapuküszöbéhez kölépcsők vezetnek fel. A kapualjban petróleumlámpa függ a falon, udvarán galambduc, kötélen kimosott ruhák száradnak és zezugos lépcsők három udvaron keresztül levezetnek a Döbrentei-utca 9. számú házba. A házfelügyelő lakásában nem tudnak róla, hol lakott a költő, de az utcára nyíló péküzletben büszkén mondja a tulajdonosnő, hogy az üzlet fölött, az emeleten van a nevezetes szoba. Szájhagyomány szerint száz évvel ezelőtt is kenyert meg süteményt árultak e bolthelyiségben és a sütő látta el kenyérral az öreg költőt.

Keskeny, homályos feljártat kölépcsőkkel vezet fel a 2-es számú lakásba, amelynek három ablaka néz Tabánra. Lánchuzós csengő a keresztvasas ajtón. A templom felé eső legszélső egyablakos szoba volt Virág Benedek otthona. Most Reinhardt László mérnök, a háztulajdonos fia lakik itt. A modern butorokkal berendezett kis szobában már csak a festett fapadló és a kis ablak emlékeztet a régmúlt időkre. Egykor Virág Benedek szobájában nem állt sem zongora, sem műbutor, hanem csupán egy fenyőfanyosozó, egy láda, könyvespolc, fiókos fenyőfaasztalka és három szalmafonatu szék. 1795-ben költözött Budára és az 1810-iki nagy tabáni tűzvész után került ebbe a hajlékba, ahol aztán végezte is az életét. Itt élt szerzetesi szegénységben és fogadta Kazinczy, Dugonics, Horváth István, Révai, majd a fiatalok, Vörösmarty, Bajza, Toldy Ferenc látogatását. Ő maga csak Vitkovics Mihály és Karacs Ferenc rézmetsző házába szokott néha ellátogatni. Itt írta percegő luddollal újabb poétai munkáit, ódáit, nyelvművelő értekezéseit, fordította Horatiust és írta a Magyar Századok címmel a nemzet történetét. 1830 január 23-án reggel halt meg 76 éves korában. Senki sem volt mellette és az irodalomtörténetírók szerint a földszinten lakók tompa zuhanást hallottak, majd halva találták szobájában. Kulcsár István „Hazai és Külföldi Tudósítások” című lapja halálakor így számol be Virág Benedek elmúlásáról: „A mult szombat, jan. 23-án reggel gutaütés következtében félholtan találták Budán magános szobátskjában. akkor estvélyi 10½ óraker pedig végképpen elköltözött a világból...”

Künn a ház felé a középső emeleti ablak alatt fekete márványtábla emlékeztet a „szent öregre”, Tárkányi Béla pap-költő szövegezésében:

„Nemzeti léleknek tüzes ébresztője lakott itt,
Zengve dalát s irtván nemzete századait.
Itt élt, halt — nem halt... meghalva is él, aki így élt,
Mint a magyar nemzet dísz: Virág Benedek.”

1880 szeptember 13-án avatták fel országos ünnep keretében az emléktáblát — amelyet tisztelői állítottak — Országh Sándor miniszteri tanácsos, az

akkor új Közmunkák Tanácsa első előadójának, a bizottság elnökének vezetésével. Az ünnep a közeli katolikus templomban kezdődött, amelyben az egykori pálos szerzetes tabáni napjában misézni szokott, majd a babérral, disznóvénnyel, lobogókkal fel-díszített Apród-utcai ház előtt hangzottak el szónoklatok és előadták a költőnek megzenésített Örömhango-című versét. Gerlóczy Károly alpolgármester képviselte a székesfővárost, Pulszky Ferenc a Tudományos Akadémiát, Gyulai Pál a Kisfaludy Társaságot és a kormány is elküldte két tisztviselőjét. Dery Mihály katolikus lelkészt, mint az ünnep kezdeményezőjét említik az egykori tudósítások. Ott volt az emlékezők között egy agg férfi is: Abel Márton budavári nyugalmazott főtanító, ki gyermekifjú korában gyakran ministrált ebben a templomban Virág Benedeknek. Ilyen díszes keretekben ünnepeltek a Vajkay-féle ház előtt, amelyben a költő hajdan a legnagyobb szegénységben élt, barátaitól sem fogadva el támogatást és fületlen kis szobájában csak a lelkesedéstől fütve írta halhatatlan verseit. Ma már a felsorolt ünneplőkre is csak emlékezni lehet, mint egykor Vörösmarty epigrammát írt a szent öreg kidölt sírkésztyéről.

A nagy árvizek emléke egy tabáni ház falán.

A Döbrentei-utca 15. számú, kétemeletes ház vasrácskorlátos erkélyével, a XVIII. század közepéből maradt itt a bécsi barokk hagyományain azidőtájt kialakuló sajtáságos pestbudai építészeti stílus törekvéseinek formájában. Az elsőemeleti ablaksor fölött a helyi stukkómesterek művészkézét dicsérő öt jélképes díszítő domborkép is jellemző az akkori díszítés modorára.

Az egykori pestbudai építőművészetnek e bájos emléke keményen állta nemcsak az idők viharát, hanem a hajdani árvizek dörgő hullámverését is. A városrendezéskor fölemelt uttestről lépcsőkön lehet lejutni mélyen fekvő kapujához, amelynek küszöbe mellett jobbról vörös márványlap van a falban, rajta kezdetleges rajzu két uja az árvíz magasságát mutatja. Buda városa állította 1775-ben és három nyelven vésette rá a szöveget:

„1775. Február. Erundato Danubii. A Dunának Áradása. Überschemmung der Donau.“

Nyilván nem azért első a sorban a latin szöveg, mert a felírást az öröklétnék szánták, hanem mert a latin úr volt akkor a nemzet nyelvén. Még jó, hogy a német véset is nem előzi meg a magyart!

Még egy árvíz-tábla van ezen a házon 1838-ból, az előbbi fölött, a kapuféle magasságában. Ennek két-nyelvű a szövege és Tabán rác múltjára emlékeztet, mert a magyar „Ar-víz” szó alatt két cirilbetűs szerb szó áll, mely ugyancsak árvizet jelent. Lejebb horvát nyelvű szöveg jelöli, alatta magyarul az időpont:

„Martius 15-én, 1838.“

E ház Budapest legrégebb emléktábláját őrzi falán. Az 1875-iki márványlap az első emléktábla, amelyet a fővárosban állítottak, legalább is régebbinek nincs nyoma. A legközelebbi tábla az 1838-ból kilenc kis márványlap a főváros különböző épületein és ezek egyike a ház másik rózsaszín márványlapja, amely azonban nemcsak szerb felírásával, hanem méreteivel és kivitelének formájában is különbözik a pesti árvíz-tábláktól. A ház azon a szinten áll, amely egykor a Duna partja volt és a Duna áradásai többször is elöntötték. Ám a régi lakóház a Dunával most is kapcsolatot tart fenn, a háznak egyik lakója hajóskapitány, a házfelügyelője pedig — volt dunai matróz. A hajósból lett házfelügyelő, Kurcz Ferenc szerzetessel gondozza a házat, mert nem egyszer hallotta gazdájától, a hetvenéves Petz Teréz magánzónótól, hogy az épület kétszázéves és az árvíz-táblák az utcai falon eredeti helyükön vannak. Mélabusan jegyzi meg:

— Hiába, ha a csákányok elkezdnek dolgozni, ez sem marad a helyén...

Sejtelmek aligha alaptalan, hiszen a városrendezés Budán és Pesten egyaránt nem egy nevezetes házat — a XVIII. századi építőművészet valóságos remekeit — söpörte már el a föld színéről.

Tamás Ernő.

Evangélikus internátus

A budapesti evangélikus gimnázium nevelőintézete (VII., Damjanich-u. 28/b.) Elsőrendű ellátás, átlagnál különbevelés. Prospektus. 3015

Elhelyezkedést talál

komoly összeköttetésekkel rendelkező keresztény ur gépi-
ipari és villamossági vállalatnál. — Kimerítő ajánlatokat
„Érdekltséget vállalhat 2968” jelűre főkiadóhivatalba.

Tisztelettel közlöm, hogy lakásomon

fotolaboratoriumot létesítettem.

Előhívásokat, másolásokat és nagyításokat szakszerűen és legolcsóbban készítek el. Vidékről postán küldött kidolgozásoknál a portóköltséget én viselem. MALYI ÖDÖN fotolaboratoriuma, Budapest, VI. ker., Főthi-ut 16. I. emelet 16. 2930

Londoni lakos

jelenleg Pesten. Rövidesen visszautazik, képviselőket vállal. Megkereséseket Löwy Imre, Eörs Sándor, V., Sziget-utca 40. sz. telefon: 14—9—31 címre kérek. 3011

Esztergom-Vizivárosi Irgalmas Nővérek Erseki Leánynevelő Intézete.

Az intézetben — internátussal egybekötött — következő iskolák vannak: tanítónőképző, leánygimnázium (szeptemberben nyílik meg a VI. o.), polgári leányiskola, elemi iskola. Az érdeklődőknek készséggel küld tájékoztatót az intézet főnöknője, Esztergom. 2991

Legelsőrangú wieni idegenpenzió

lakhelyváltoztatás folytán rendkívül előnyösen eladó. Vételár Budapesten pengőben is fizethető. Ajánlatok „Osztrák idegenforgalom 80.000” jelűre Haasenstein és Vogler rt. hirdetőirodába, Budapest, Dorottya-utca 8.